

Veiligheid

C. Maas-de Waal¹ en A. van der Torre²

1. Veranderende visie op criminaliteit

Veiligheid is door de lange periode van toenemende criminaliteit steeds nadrukkelijker als probleem op de voorgrond getreden. Sinds het midden van de jaren vijftig tot halverwege de jaren negentig steeg de geregistreeerde criminaliteit vrijwel ononderbroken. Halverwege de jaren zeventig ontstond grotere publieke en politieke aandacht voor het probleem. In vergelijking met andere West-Europese landen had Nederland in die periode een naar verhouding laag criminaliteitsniveau. In het midden van jaren tachtig steeg dit snel naar het West-Europees niveau. In eerste instantie is de groei van de criminaliteit vooral als voorbijgaand probleem van opgroeiende jongeren beschouwd. Het werd aangepakt via hulpverleningsprojecten en zoveel mogelijk buiten het strafrecht afgehandeld.

Halverwege de jaren tachtig richt de aandacht zich expliciet op de vraag hoe de massale 'kleine criminaliteit', waaronder naast winkeldiefstal en vandalisme ook woningbraak werd begrepen, voorkomen kan worden. Het interim-rapport van de Commissie kleine criminaliteit (de commissie-Roethof) ziet de criminaliteitsstijging dan vooral als keerzijde van de toename van de welvaart. Het proces van individualisering had tot afname van de informele sociale controle in het gezin en de directe omgeving geleid. Daarnaast had de economische groei het aantal goederen en daarmee de gelegenheid voor het plegen van criminaliteit sterk doen toenemen. De gevoelens van onveiligheid onder de bevolking werden eveneens uitvoeriger onderwerp van onderzoek en beleid. De beleving van onveiligheid kon opvallend afwijken van feitelijke gegevens over veiligheid.

Dit essay gaat eerst in op de recente trends op het gebied van veiligheid aan de hand van een korte schets van positieve ontwikkelingen en knelpunten. Daarna komt een drietal

¹ Coördinator justitiële vraagstukken SCP,

² Medewerker consumentenvraagstukken SCP.

beleidsdilemma's aan de orde. Het eerste betreft de balans van preventieve en repressieve beleidsinspanningen door de overheid. Het tweede heeft betrekking op de balans in de mate van (formeel en informeel) toezicht en de vrijheden van burgers. Het derde heeft betrekking op de verdeling van verantwoordelijkheden tussen de overheid en de particuliere sector.

2. Recente trends

A Positieve aspecten en ontwikkelingen

Op het gebied van veiligheid hebben zich vanaf de tweede helft van de jaren tachtig op verschillende punten positieve ontwikkelingen voorgedaan.

- De stijging van de criminaliteit in de politieregistratie was vanaf de tweede helft van de jaren tachtig geringer dan voorheen. In de periode 1994-1996 liep het aantal geregistreerde misdrijven zelfs enigszins terug; deze daling gold vooral de vermogenscriminaliteit en heeft zich in 1996-1998 niet voortgezet. Het aantal woninginbraken is echter wel verder teruggelopen. Dit aantal daalde in de politieregistratie tussen 1985-1998 van 1,8 per 100 particuliere huishoudens naar 1,4 en komt waarschijnlijk op basis van de ontwikkeling in de eerste zes maanden, voor 1999 nog lager uit (geschat wordt een cijfer van 1,2 per 100 huishoudens).
- Een ruime meerderheid (ongeveer 70%) van de Nederlanders voelt zich veilig. In de grote steden ligt dit percentage iets lager en tussen wijken in steden bestaan duidelijke verschillen. Enerzijds is de beleving van onveiligheid ondanks de beleidsinspanningen die gericht zijn op het terugdringen ervan vrij stabiel. Anderzijds kan geconcludeerd worden dat de beleving van *persoonlijke* veiligheid kennelijk niet negatief wordt beïnvloed door de ernstige geweldsincidenten van de laatste jaren en de grote aandacht daarvoor in de media.
- Positief is voorts dat mensen in hun eigen woonbuurt onveiligheid vaak als een geringer probleem ervaren dan daarbuiten. Bewoners voelen zich binnen hun wijk in het algemeen naar verhouding veilig. In de eigen wijk worden vooral problemen rond leefbaarheid (overlast, vervuiling, rondhangende jongeren) ervaren. Mensen zien het criminaliteitsprobleem elders veelal als groter en ernstiger dan bij henzelf, zelfs als zij wonen in gebieden die bekend staan om problemen op het gebied van criminaliteit.
- Het preventiebeleid uit de tweede helft van de jaren tachtig heeft tot een groot aantal innovatieve projecten geleid en tot een omvangrijk netwerk van bestuurlijke preventie van criminaliteit. De rol van het lokale bestuur bij criminaliteit is een breed geaccepteerd verschijnsel geworden.
- De reorganisatie van de politie die in het begin van de jaren negentig van start ging, is afgerond. De regering maakte de afgelopen jaren extra middelen vrij voor de politie en de versterking van de rechterlijke macht en justitiële diensten. In het

bijzonder het gevangeniswezen is sterk uitgebreid. De investeringen hebben er toe geleid dat problemen uit het verleden zoals vormfouten en heenmeldingen van verdachten, die voor een deel te maken hadden met overbelasting van politie en justitie sterk konden worden teruggebracht. Daarnaast is het aantal taakstraffen en Halt-afdoeningen sterk toegenomen en is de incasso van geldstraffen verbeterd.

B Knelpunten

Een aantal problemen op het gebied van veiligheid en veiligheidsbeleid is echter hardnekkig en bepalend voor het beeld in de toekomst. Daarbij dienen zich nieuwe kwesties aan. Deze aspecten worden hier kort toegelicht.

- Ondanks de vaak grotere problemen rond leefbaarheid en overlast dan rond criminaliteit, hebben vooral die wijken die ook op ander terrein problemen hebben grote criminaliteitsproblemen. De spreiding van criminaliteit over (typen) wijken is zeer ongelijkmatig. Uit recent onderzoek blijkt dat dit ook voor geweldscriminaliteit geldt. Een belangrijk deel van het geweld op straat speelt zich bovendien af in de directe woonomgeving van mensen.
- Over de ontwikkeling van criminaliteit in specifieke wijken of buurten is landelijk weinig informatie beschikbaar. De gegevensregistratie van de politie is er niet goed op ingericht en enquêtes onder de bevolking geven een beperkt beeld. Het beeld van de geweldscriminaliteit is bovendien niet eenduidig. In de politieregistratie is sprake van een grote stijging van het aantal geweldsmisdrijven. In slachtofferenquêtes wordt echter slechts een geringe toename van het slachtofferrisico vastgesteld.
- De politie hoort steeds meer minderjarigen, vooral voor geweldsdelicten. Voor 80% zijn dit jongens. Sinds het begin van de jaren tachtig trad een verdrievoudiging op in het aantal minderjarige verdachten voor misdrijven tegen het leven, overigens voor het merendeel 'pogingen'. Een verviervoudiging trad op bij mishandeling, een verzesvoudiging bij diefstal met geweld en een verachtvoudiging bij bedreiging met geweld. Het beeld van daders is op meerdere punten weinig inzichtelijk en er bestaan vragen, als welk deel bestaat uit beginnende delictplegers, welk deel uit de harde kern, welke plaats nemen verschillende groepen allochtone jongeren in, en is sprake van ontwikkelingen als meer jongere daders, (vuur)wapengebruik en dergelijke.
- In de bredere betekenis van veiligheid valt ook veiligheid van de informatiesamenleving onder veiligheid. Dit is nog een weinig vertrouwd terrein, maar het wordt onder invloed van toename van internationale elektronische handel, fraudemogelijkheden, incidenten als verspreiding van kinderporno, de organisatie van hooligans op internet en de ermee gepaard gaande problemen rond regulering snel belangrijker.
- Het merendeel van de bevolking voelt zich persoonlijk veilig, maar criminaliteit wordt in bevolkingssenquêtes steeds vaker als een van de grootste maatschappelijkste problemen aangemerkt. Ook in het geval van dalende criminaliteitscijfers kan worden verwacht dat de urgentie van het probleem hoog blijft vanwege moeilijk te

voorkomen geweldsincidenten. Een factor die hierin in de toekomst een rol speelt, is vergrijzing. Onder ouderen is de beleving van onveiligheid ondanks een geringer slachtofferrisico, groter dan onder jongeren, mede omdat zij zich kwetsbaarder voelen en ernstiger de gevolgen ervaren.

- Het percentage opgehelderde misdrijven volgt al sinds de jaren halverwege de jaren zestig een dalende lijn. In hoeverre deze daling op een geringere effectiviteit van de politie op het vlak van criminaliteitsbestrijding wijst, is onderwerp van discussie, maar het duidt er wel op dat – ook in de ogen van burgers – van veel misdrijven geen dader bekend wordt.
- In het integrale veiligheidsbeleid is de bestuurlijke aanpak van criminaliteit verbreed tot een integrale aanpak van problemen van veiligheid en leefbaarheid op wijk- en buurtniveau. Hierbij zijn eveneens de gevoelens van onveiligheid betrokken. Inhoudelijk is het begrip veiligheid verbreed naar andere gevaren, zoals rampen, branden en het milieu.
- In de loop van de jaren tachtig zijn hogere verwachtingen over de politieke en justitiële beheersing van criminaliteit ontstaan.

C Achtergronden en toekomstige ontwikkelingen

Hoe de ontwikkeling van criminaliteit verder zal verlopen, is onzeker. Hiervoor wordt wel gekeken naar ontwikkelingen in ons omringende landen en in de Verenigde Staten. Ook in andere West-Europese landen heeft zich in het begin van de jaren negentig een stijging van de geregistreerde geweldscriminaliteit voorgedaan. In de Verenigde Staten is echter juist de dalende trend opvallend. Het criminaliteitsniveau heeft daar het laagste niveau in 20 jaar bereikt en de daling betreft niet alleen vermogens- maar ook geweldscriminaliteit. Voor deze daling zijn in de Verenigde Staten verschillende verklaringen aangewend: de daling van het aantal jonge mannen, het langzaam afnemen van crackepidemie, een grotere legitimiteit van maatschappelijke en politieke instituties, het gerichte politieoptreden in probleemwijken. In onderzoek dat het SCP op basis van tijdreeksen voor Nederland uitvoerde, is een samenhang van verschillende *maatschappelijke ontwikkelingen* met de criminaliteitsontwikkeling vastgesteld: vooral het aantal jonge ongehuwde mannen, de hoogte van de werkloosheid en het aantal gebroken gezinnen (benaderd met het aantal gescheiden personen) komen hierin als factoren naar voren. Het aantal jonge mannen vooral in relatie tot de ontwikkeling van geweldscriminaliteit en diefstal, het aantal gebroken gezinnen vooral in verband met geweldscriminaliteit, en het aantal werklozen in verband met het aantal diefstallen. Het aantal ongehuwde jonge mannen kende vanaf de jaren 70 tot het begin van de jaren 90 met een enkele uitzondering een voortdurende stijging, tussen 1994 en 1997 een daling, gevolgd door een verwachte stijging tot ver in de 21ste eeuw. Het aantal gescheidenen neemt vanaf de jaren zestig toe. Het aantal werklozen neemt al weer een aantal jaren af. Hoewel vooral de rol van werkgelegenheid als oorzakelijke factor in relatie tot criminaliteit onderwerp van wetenschappelijke discussie is, is het aannemelijk dat de

factor voor groepen jongeren die langdurig werkloos zijn en weinig toekomstperspectief hebben een rol speelt. Deze groep zal weinig binding met de samenleving hebben, heeft weinig te verliezen, wat de drempel voor het plegen van delicten verlaagt. Op grond van deze maatschappelijke ontwikkelingen is er geen aanleiding te veronderstellen dat de criminaliteit sterk zal teruglopen. De verschuiving naar geweldscriminaliteit zal zich kunnen voortzetten. Uit het onderzoek blijkt voorts dat *strafrechtelijke variabelen* verband houden met de ontwikkeling van de geregistreeerde criminaliteit. Dit betreft vooral het aantal ophelderingen en de duur van de opgelegde vrijheidsstraf.

Voor de ontwikkeling in West-Europese landen, waar in tegenstelling tot de Verenigde Staten (nog) geen daling van de geweldscriminaliteit optreedt, wordt nu – aarzelend en tentatief, gegevens ontbreken vaak – gewezen op de rol van de aanzienlijke migratie. Hieronder zijn veel jongeren met een gebrekkige opleiding en weinig integratiemogelijkheden. De oververtegenwoordiging van vooral Marokkaanse en Antilliaanse jongens in de criminaliteitscijfers komt in Nederland in meerdere studies naar voren. Landelijke gegevens die de oververtegenwoordiging bevestigen komen uit nieuwe administratieve bronnen beschikbaar. In de CBS-gegevens is de registratie naar etnische herkomst alleen voor gegevens over de gevangenispopulatie opgenomen. Deze heeft voor meer dan de helft een niet Nederlandse nationaliteit.

3. Beleidsafwegingen en dilemma's

De beleidsafwegingen en -dilemma's zijn te groeperen rond een drietal thema's, de balans van preventieve en repressieve inspanningen, de balans van de mate van toezicht en de individuele vrijheden van burgers, en van de verdeling van verantwoordelijkheden tussen de overheid en de particuliere sector.

A De balans tussen preventieve en repressieve beleidsinspanningen

Op het gebied van preventie heeft het veiligheidsbeleid, sinds het eerste criminaliteitspreventiebeleid halverwege de jaren tachtig, tot een groot aantal maatregelen en projecten geleid, veelal geïnitieerd en gestimuleerd op lokaal niveau. Hoewel onderzoek lang niet altijd uitsluitend geeft over effecten, is grotere kennis ontstaan over wat werkt, en in welke omstandigheden, zeker als deze kennis gecombineerd wordt met onderzoeksuitkomsten elders in Europa en in de Verenigde Staten. In het veiligheidsbeleid zou dit moeten leiden tot een gerichtere aanpak voor veiligheidproblemen en het stellen van hogere eisen aan de kwaliteit en effectiviteit van interventies.

Het probleem van leefbaarheid van wijken wordt veelal benaderd door vervuiling en verloedering snel aan te pakken. De aanpak is meer op de zichtbare dan op de minder zichtbare achterliggende verschijnselen gericht, zoals de demografische ontwikkelingen van (stedelijke) wijken en het sociale klimaat. Als gevolg van snelle demografische

veranderingen kunnen zich in wijken op een breed terrein aanpassingsproblemen voordoen. Een voorbeeld: de integratie van de asielzoekers. Uit onderzoek blijkt dat de mate waarin bewoners goede sociale relaties met elkaar onderhouden en de gehechtheid aan de buurt belangrijke factoren zijn voor zowel de leefbaarheid als de beleving van veiligheid. In de aanpak zijn deze elementen nu onderbelicht.

Voor die woonwijken waar niet leefbaarheid maar geweld op straat een probleem is, is de vraag of en hoe met versterkt toezicht versterkt geweldsincidenten voorkomen kunnen worden. (Tot nu toe is vooral ervaring opgedaan met toezicht ter preventie van vermogenscriminaliteit en vandalisme.) Voor wijken met ernstiger problemen met criminaliteit kan een meer op daders gerichte strafrechtelijke aanpak effectiever zijn. Hiervoor is nieuw onderzoek en informatie nodig (informatie over hoe geweldsincidenten in wijken te voorkomen, te laten melden en op te lossen).

De tevredenheid van de bevolking over de aanpak van criminaliteit in de eigen woonbuurt door de politie is in Nederland naar verhouding laag. In Nederland meende 45% van de bevolking dat de politie in de eigen woonbuurt goed werk doet, in Canada was dit 80%. Op dit punt lijkt verbetering mogelijk, maar tot nu toe is de gebrekkige informatiestructuur een beperking. Het beleid is nu nog weinig gebaseerd op gerichte informatie over overlast en criminaliteit.

In de discussie ligt het accent op 'Meer blauw op straat' en minder op de geschikte werkwijze van de politie. Burgers blijken zich echter alleen door het meer zichtbaar zijn van de politie op straat niet veiliger voelen, het gaat om het aanspreekbaar zijn van de politie en het tijd beschikbaar hebben. De politie wordt door burgers (en de media) ook sterker aangesproken op de kwaliteit van dienstverlening en de effectiviteit van haar inspanningen. Het geringe resultaat van een aangifte is een belangrijke reden van ontevredenheid over de politie bij burgers. Het is een uitkomst die lastig te verbeteren is. Op het gebied van criminaliteitsbestrijding, zo merkte ook de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie op, is de politie waarschijnlijk overbelast en wordt zij door de bevolking als weinig succesvol gezien. Daar komt bij dat de effectiviteit van taken op ander gebied, zoals preventie van criminaliteit lastig is vast te stellen. Verschillende manieren van politie-optreden blijken de criminaliteit echter wel terug te kunnen brengen. Uit onderzoek in de Verenigde Staten komt naar voren dat vooral gerichte surveillances op tijden en plaatsen waar veel criminaliteit voorkomt (criminele 'hot spots' en 'hot times') succesvol kunnen zijn. De gebiedsgerichte werkwijze waarbij politie en justitie in de wijk en buurt aanwezig zijn, 'kennen en worden gekend', zou een goede afweging preventie-repressie mogelijk moeten maken. Voor de politie is een hardere strafrechtelijke aanpak in wijken nu vaak een dilemma vanwege het risico dat de relatie bevolking-politie er door onder druk komt te staan (bijvoorbeeld de relatie met minderheden). Probleem hierbij is ook de gebrekkige informatiepositie over de criminaliteit op het niveau van wijken en buurten.

Ook voor de aanpak van jeugdcriminaliteit is de verhouding tussen algemene preventieve maatregelen en gerichte (justitiële) aandacht voor specifieke groepen daders van belang. Hierbij moet worden gedacht aan zeer jonge daders en de groep die gedurende een lange periode veel en zwaardere misdrijven plegen en voor een groot deel van de jeugdcriminaliteit verantwoordelijk zijn. Voorwaarde is opnieuw dat een dergelijke groepen te identificeren zijn uit verschillende administratieve registraties.

B De balans in de mate van (formeel en informeel) toezicht en de vrijheden van burgers
Halverwege de jaren tachtig ontstond het inzicht dat de vermindering van de sociale controle of het informeel toezicht een belangrijke achtergrond was van de massale kleine criminaliteit. De toegenomen vrijheden van burgers bleken grotere eisen te stellen aan zelfdiscipline en zelfcontrole die niet altijd leek te kunnen worden opgebracht.

De invloed van de overheid op de informele sociale controle in het gezin (ouders), school (schoolpersoneel, medeleerlingen), vrijetijd (personeel sport- en buurtvoorzieningen) en werk (werkgevers, werknemers) is vooral indirect en ligt vooral op het vlak van het scheppen van voorwaarden voor het functioneren van instituties. Zo worden nu mogelijkheden voor opvoedingsondersteuning van ouders uitgebreid. Niettemin zouden ouders door de politie en de bureaus Halt meer aangesproken kunnen worden op het gedrag van hun kinderen. De overheid heeft echter veel andere vormen van toezicht gestimuleerd, zoals het aanstellen van conducteurs, conciërges, extra winkelpersoneel, sporttrainers, jongerenwerkers, toezichthouders als stadswachten, flatwachten, controles in het openbaar vervoer, huismeesters, parkeerwachters enz.

De problemen rond geweld maken nieuwe afwegingen rond het uitbreiden van formeel toezicht noodzakelijk. Daarbij bestaat overigens de indruk dat Nederland in Europees verband op het gebied van beveiliging en toezicht enigszins achterblijft. Dit valt te achterhalen uit informatie over de omvang van preventieve investeringen door burgers en het bedrijfsleven. Het blijkt ook uit de relatief beperkte omvang van de particuliere beveiliging en de politie. Het EU-gemiddelde hiervoor is 160 per 100.000 inwoners; in Nederland ligt dit aantal met 132 beveiligingsbeambten daar ruim onder (Duitsland 217, Verenigd Koninkrijk 582).

Bij de afweging tot verdere uitbreiding moet worden betrokken welke inperking van vrijheden van burgers opweegt tegen de extra beveiliging en hoe burgers deze inperking waarderen (voorbeeld preventief fouilleren van burgers en DNA-onderzoek).

C De balans tussen publieke en private inspanningen op het gebied van veiligheid
De laatste jaren is getracht de verantwoordelijkheid voor de aanpak van criminaliteit van politie en justitie te verbreden naar andere partners'. Aan de ene kant wordt gedacht aan vergroten van de zogenoemde sociale redzaamheid van bewoners. Het achterliggende idee is dat mensen zich te weinig voor de problemen verantwoordelijk voelen. Aan de andere kant krijgt de private of particuliere beveiliging een grotere rol toebedeeld.

De centrale vraag is hier of voor een vergroting van het toezicht primair gedacht dient te worden aan uitbreiding van de rol van de overheid of eerder aan andere partijen en/of aan een grotere verantwoordelijkheid voor burgers. Bij de laatste keuze, het leggen van een grotere verantwoordelijkheid bij burgers, lijken de grenzen daarvan in het geval van ernstige criminaliteitsproblemen weinig onderkend.

Formeel toezicht wordt in het publieke domein uitgeoefend door de politie en daarnaast door stadswachten en assistenten. In het private terrein wordt dit uitgeoefend door particuliere beveiligingsorganisaties. Het gebied van toezicht door particuliere beveiliging is sterk gegroeid. Daarbij staat de verdeling tussen overheids- en private veiligheidszorg in toenemende mate ter discussie. Horecaondernemers zijn bereid zelf voor particuliere beveiliging te zorgen, er is publiek-private samenwerking ontstaan bij het beveiligen van bedrijventerreinen en uitgaansgebieden, en er worden convenanten gesloten tussen gemeenten en horeca-ondernemers. Over de wijze waarop en de voorwaarden waaronder toezichthouders hun taken uitoefenen, de kosten van het publieke toezicht, en mogelijke financiële bijdragen van private partijen (horeca of bewoners van rijkere buurten) ontstaat in toenemende mate onduidelijkheid.

4. Conclusie

Hier liggen belangrijke afwegingen, ook indien uitgangspunt blijft dat veiligheid een publiek goed is voor alle burgers en een basisniveau gegarandeerd dient te blijven. Deze waarborg maakt het overigens belangrijk goed zicht te hebben op hoe veiligheid verdeeld is en welke resultaten de politie boekt. Informatie hierover is gebrekkig, maar het is duidelijk dat veiligheid ongelijk is verdeeld en dat de inzet van de politie nog weinig is afgestemd op deze ongelijke verdeling.

De vraag is hier of verdere privatisering van publieke veiligheidszorg altijd moet worden afgewezen. Het zou juist ook mogelijkheden kunnen scheppen publieke middelen selectiever in te zetten in gebieden met de grootste problemen. Het veel geschetste schrikbeeld van eilanden van veiligheid (woonwijken die beveiligd worden met door bewoners aangestelde beveiligingsfunctionarissen) in een onveilig publiek domein hoeft niet bewaarheid te worden.

Problemen daarbij, die zich ook nu al voordoen, liggen op het gebied van samenwerking en uitwisseling van informatie en het beschermen van de rechten van verdachten. Private beveiliging dient immers primair een privé- of bedrijfsbelang en niet het algemene belang van criminaliteitsbestrijding. De verdere afstemming van taken en bevoegdheden tussen publieke en particuliere veiligheidszorg moet als urgent worden gezien, mede gezien de Europese ontwikkelingen die wijzen op verdere groei van commerciële beveiligings- en bewakingsbureaus. Deze ontwikkeling gaat al in de richting van uitbreiding van taken van de particuliere beveiliging waarbij de meer specialistische taken aan de politie over worden gelaten.

BIJLAGE

Verschuiving tussen voorzieningen van de overheid en de particuliere sector (de marktsector, het particulier initiatief of de informele sfeer).

De getalsmatige verhouding tussen publieke en private beveiliging

De omvang van het publieke deel is weliswaar nog het grootst, maar de verhouding tussen publieke en private zorg toont een constante groei ten gunste van de private sector. Kwantitatief begint de uitbreiding van de politie duidelijk achter te blijven bij de ontwikkeling van de particulier georganiseerde sector.

Tabel 1 Omvang van de politie en van particuliere beveiliging in Nederland en de verhouding privaat/publiek personeel, 1980-1998

jaar	totaal politiepersoneel	per 100.000 inwoners	totaal particulier personeel	per 100.000 inwoners	verhouding privaat/publiek
1980	26.902	191	10.200	72	0,38
1985	29.902	208	11.500	80	0,38
1990	38.146	256	16.700	112	0,44
1995	39.216	254	20.215	131	0,52
1998	40.400	258	25.800	165	0,64

Bron: De Waard (1999)

De omvang van politie en particuliere beveiliging in Nederland vergeleken met een aantal EU-landen

Tabel 2 Personeelsomvang van politie en particuliere beveiliging per 100.000 inwoners, 1996

	politie	particuliere beveiliging	totaal
Nederland	254	132	386
Denemarken	265	193	458
Duitsland	302	217	519
Frankrijk	403	121	524
Oostenrijk	420	75	495
Verenigd Koninkrijk	354	582	936
Zweden	307	184	491
EU-gemiddelde	375	160	535

Bron: Van Dijk en De Waard (2000)

*Oordeel over de politie in een aantal Europese landen***Tabel 3** *Oordeel over de politie in een aantal Europese landen*

	tevredenheid over de politie (schaal 1-7)	oordeel over politieoptreden in de eigen woonbuurt (% positief)	oordeel over rechtshandhaving door de politie (% negatief)
Nederland	5,64	45	31
Denemarken	6,48	.	.
Duitsland	6,09	.	..
Frankrijk	5,88	56	25
Oostenrijk	6,62	55	27
Verenigd Koninkrijk	6,22	68	22
Zweden	6,00	62	23

Bron: Van Dijk en de Waard (2000)

Literatuur

J. de Waard, 'The private security industry in international perspective'. In: European Journal on Criminal Policy and Research 7, 1999-2(143-174).

Van Dijk en de Waard
Juridische infrastructuur in internationaal perspectief; criminaliteitsbeheersing.
Den Haag: Ministerie van Justitie, directie Algemene justitiële strategie, 2000.